

Katowice, 29.04.2026

Haoyue Ma

Imię i nazwisko osoby ubiegającej się o nadanie stopnia

Tytuł rozprawy doktorskiej: Specyfika językowa prozy Ludmiły Ulickiej z perspektywy lingwistyki genderowej

STRESZCZENIE

Niniejsza praca poświęcona jest analizie specyfiki komunikacji werbalnej i niewerbalnej w ujęciu genderowym na materiale prozy Ludmiły Ulickiej. Punktem wyjścia badań jest założenie, że język jako narzędzie komunikacji odzwierciedla uwarunkowane społecznie i kulturowo modele zachowań, w tym także te związane z kategorią płci kulturowej (gender). W związku z tym analiza zachowań komunikacyjnych bohaterów literackich pozwala na uchwycenie mechanizmów kształtowania się różnic genderowych na poziomie języka i dyskursu.

W części teoretycznej pracy omówione zostały podstawowe zagadnienia z zakresu lingwistyki genderowej, w tym sposoby językowej reprezentacji różnic płciowych oraz ich związku z komunikacją. Szczególną uwagę poświęcono relacji między językiem a konstrukcją tożsamości społecznej, a także znaczeniu badań genderowych dla analizy tekstu literackiego.

W części analitycznej przeprowadzono szczegółową analizę zachowań komunikacyjnych bohaterów wybranych utworów Ludmiły Ulickiej. Badanie objęło zarówno sferę komunikacji werbalnej, jak i niewerbalnej, w tym elementy parajęzykowe, gesty, zachowania taktylne, wizualne oraz proksemiczne, a także zjawisko milczenia jako istotnego komponentu komunikacji.

Jak wykazała analiza, różnice między postaciami kobiecymi i męskimi ujawniają się przede wszystkim na poziomie pragmatyki aktów mowy oraz strategii komunikacyjnych. W przypadku postaci męskich częściej obserwuje się strategie ukierunkowane na kontrolę sytuacji komunikacyjnej i osiągnięcie celu wypowiedzi, natomiast w przypadku postaci kobiecych widoczna jest większa różnorodność strategii, w tym tendencja do łagodzenia wypowiedzi i podtrzymywania relacji interpersonalnych. Różnice te mają charakter ogólny i zależą od konkretnego kontekstu komunikacyjnego.

W zakresie komunikacji niewerbalnej stwierdzono, że zachowania bohaterów również wykazują zróżnicowanie genderowe, przejawiające się m.in. w sposobie wykorzystania spojrzenia, gestów, dystansu przestrzennego oraz dotyku. Niewerbalne środki komunikacji nie pełnią jedynie funkcji uzupełniającej wobec wypowiedzi werbalnych, lecz stanowią autonomiczny komponent interakcji wpływający na interpretację znaczeń.

Uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, że gender w prozie Ludmiły Ulickiej funkcjonuje jako kategoria kompleksowa, realizująca się na różnych poziomach tekstu literackiego — zarówno na poziomie form językowych, jak i całościowych modeli zachowań komunikacyjnych postaci.

Przeprowadzone badania wskazują również na przydatność narzędzi lingwistyki genderowej w analizie tekstu literackiego oraz wyznaczają perspektywy dalszych badań, w szczególności w zakresie uwarunkowań kulturowych i sposobów odbioru tekstu.

Słowa kluczowe: lingwistyka genderowa, Ludmiła Ulicka, akty mowy, komunikacja werbalna, komunikacja niewerbalna

Haoyue Ma